

Het Fries Natuurhistorisch Museum 50 jaar

In de rij van natuurhistorische musea die we in Friesland kennen, neemt het Fries Natuurhistorisch Museum de oudste plaats in. Het thans in de Heerestraat 13 te Leeuwarden te vinden museum staat dit jaar in het teken van zijn 50-jarig bestaan.

De heer G. Bosch, die reeds een verzameling vogels had aangelegd, richtte zich in januari 1923 tot 'enkele natuurvrienden' met een schrijven, waarin hij plannen voor het stichten van een natuurhistorisch museum uiteenzette. Na een oriënterende bespreking werd op 18 mei 1923 de vereniging Fries Natuurhistorisch Museum opgericht. De bedoeling was, zoals de statuten vermelden: 'het bijeenbrengen en in stand houden van een verzameling van voorwerpen op natuurhistorisch terrein en het bevorderen van de studie der natuurlijke historie, het beschermen van alles wat uit natuurhistorisch oogpunt als belangrijk kan worden beschouwd en verder in het algemeen werkzaam zijn op natuurhistorisch gebied in de meest uitgebreide zin'.

In het eerste jaar meldden zich ongeveer 100 leden aan, zodat met enthousiasme kon worden gestart. Een van de voornaamste problemen was evenwel, een plaats te vinden voor het onderbrengen van de verzameling. Uiteindelijk werd begonnen in een kleine zaal van het Prinsessehof. Het eerste bestuur, dat bestond uit de heren D. Toornstra (voorzitter), G. Bosch (secretaris), J. Jensma (penningmeester), J. Th. Kummer (2e secretaris) en Mej. C. M. Lelsz, verkreeg o.a. ook de medewerking van de V.V.V. Leeuwarden.

Naarmate de collecties zich uitbreidden werd de expositieruimte te klein. In de eerste periode van het bestaan van het museum werden deze later o.a. ondergebracht op een zolder van de M.T.S. en een bovenzaal van het gebouw in de Prinsentuin. In 1931 kon een geschikte ruimte op de bovenverdieping van het Waaggebouw aan de Nieuwestad worden verkregen. Evenwel moest in 1942 dit gebouw door de oorlogsomstandigheden weer worden verlaten. Met medewerking van de Gemeente Leeuwarden kon toen in 1942 een gedeelte van de voormalige Bank van Lening, Heerestraat 13-15 te Leeuwarden worden verkregen. In de loop van de jaren is dit gebouwencomplex geheel door de verzameling ingenomen. Het wordt door de Gemeente aan de vereniging verhuurd.

Inwendig heeft het gebouw vele veranderingen ondergaan. Zo heeft enkele jaren geleden de Gemeente een centrale verwarming doen aanleggen, terwijl in 1973 een nieuwe verlichting is aangebracht.

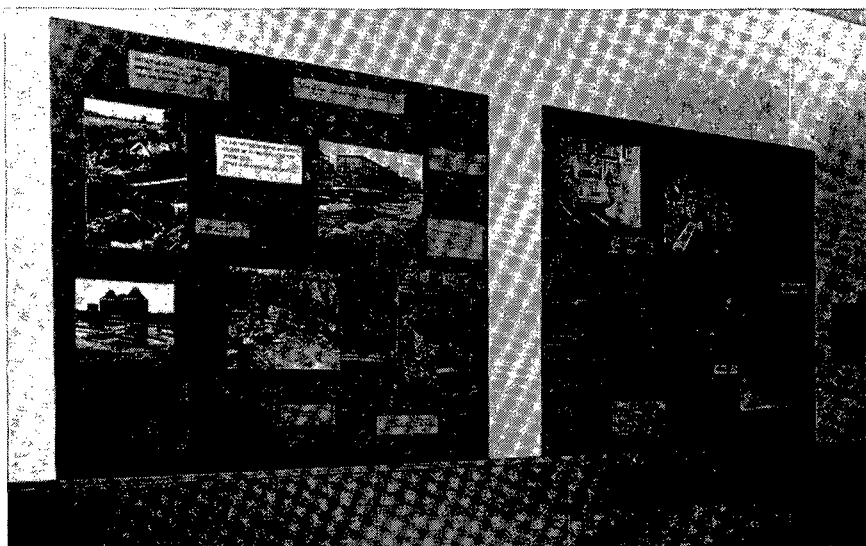

Hoekje van de tentoonstelling 'Vogels in herfst en winter'

Het is in het bestek van dit artikel niet mogelijk, een uitgebreide opsomming te geven van alles wat er in de collecties te bekijken valt. De afdeling vogels vormt het middelpunt der verzameling, maar daarnaast wordt ook de nodige aandacht besteed aan zoogdieren, insecten, weekdieren, planten en geologie. Bij het verzamelen is de nadruk steeds op Friesland gericht. Door vondsten, schenkingen etc. worden de collecties nog altijd uitgebreid.

Naast de 'kijk'-verzamelingen is voor ieder die daar studie van wil maken, van verschillende groepen een studiecollectie aanwezig. Ook enige herbaria met de flora van een apart gebied zoals van de Pier bij Holwerd, De Harken bij Makkinga en het Fochteloërveen kunnen worden geraadpleegd. Voorts bevat het museum een tweetal diorama's. Het weide-diorama op de bovenverdieping is in 1944 vervaardigd. Het schilderwerk is van Dick Osinga, het ontwerp en de afwerking staan op naam van Bart Sterkenburg. De benedenverdieping heeft een duin-diorama. Dit diorama is circa 1960 door eigen krachten ingericht; het Anjerfonds verleende een subsidie.

Werden de tentoonstellingen aanvankelijk op zolder gehouden, later werden zij in een speciaal daarvoor bestemde zaal ingericht. De afgelopen jaren werden o.a. tentoonstellingen gewijd aan 'Vogels in herfst en winter', 'Bijen, wespen en hommels', 'Duin en strand' en 'Problemen rond ons milieu'. In de herfst van dit jaar wordt er een expositie betreffende de in Friesland voorkomende zoogdieren ingericht.

Tentoonstelling 'Problemen rond ons milieu'

Om het contact met de leden te onderhouden en meerdere bekendheid aan het natuurgebeuren te geven, trad het museum met lezingen naar buiten. Spoedig werden de lezingen gecombineerd met die van de K.N.N.V. afd. Leeuwarden, terwijl nu ook wordt samengewerkt met de afdelingen van de Kon. Ned. Mij voor Tuinbouw en Plantkunde en het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie. Sedert december 1956 worden bovendien uitgegeven 'Mededelingen van het Fries Natuurhistorisch Museum', vanaf 1965 onder de naam 'Veld en Vitrine' verschijnend. In deze periodiek wordt melding gemaakt van nieuwe aanwinsten, landschapsbeschrijvingen gegeven, lezingen aangekondigd en bibliotheek-aanwinsten vermeld. Een rubriek 'In ons territorium' geeft informatie over

publicaties aangaande biologie en geologie van Friesland. Het jubileumnummer van 'Veld en Vitrine' (no. 48) bevat o.a. bijdragen over de vleermuizen van Friesland (A. Timmerman Azn), de vogelcollectie van het museum (O. Eenshuistra), de schelpengroep van het museum (B. Land en Bauke van der Veen), insecten in Friesland (G. van Minnen), bolvormige planten (J. F. Neve), paddestoelen rond Bakkeveen (G. Stobbe), zwerfstenen zoeken in Friesland (S. Oenema), terwijl G. Stobbe de vraag stelt 'Komt de grote watersalamander in Friesland voor?'

In het museumgebouw is tevens een bibliotheek ondergebracht. Naast tijdschriften bevat deze een groot aantal boeken op biologisch en geologisch gebied. Bekijken we het aantal bezoekers van het museum, dan is dit vooral de laatste jaren in stijgende lijn. Speciaal de schoolgaande kinderen nemen bij het totaal een grote plaats in. In samenwerking met de heer J. R. de Beer is nu door de eerste schrijver dezes een handleiding samengesteld. Uitvoerig wordt de verzameling met tekeningen toegelicht en aan het slot worden een aantal vragen gesteld. Voor het onderwijzend personeel is een toelichting geschreven.

Wie de geschiedenis van het museum nader beschouwt, ziet de zwakke financiële positie er als een rode draad doorheen lopen. Gelukkig wordt het museum gesteund door het Rijk, de Provincie, de Gemeente Leeuwarden en verschillende andere Friese Gemeenten. Dank zij een extra subsidie kon in 1959 een vaste kracht worden aangesteld. Begonnen met een goede 40 leden in 1923, telt het museum nu ruim 1150 leden. In 1967 werd het duizendste lid ingeschreven.

Overzien we ten slotte de betekenis van het Fries Natuurhistorisch Museum, dan kan worden vastgesteld, dat het museum een uitgebreid beeld geeft van hetgeen men in Friesland aan plant en dier kan waarnemen. Verder zijn vele vondsten documentair vastgelegd. Daarnaast moet de educatieve waarde worden onderstreept, die wordt gerealiseerd door middel van lezingen, tentoonstellingen en het geven van inlichtingen over allerlei onderwerpen. De taak zoals die in de doelstelling is vastgelegd, zal moeten worden voortgezet en uitgebreid. Wat de huisvesting betreft, alsmede over een verdere uitbouw kan op dit moment weinig worden gezegd, maar er bestaat hoop, nog eens een betere huisvesting te kunnen betrekken.

Adres van het Museum:

Heerestraat 13-15, Leeuwarden

Telefoon 05100 - 2 90 85

Foto's:

W. de Jong

Ringen van Knobbelswanen met gekleurde hals- en voetringen

In samenwerking met het Staatsbosbeheer werden op 6 en 7 september 1973 in de Weerribben nabij Ossenzijl 11 Knobbelswanen geringd met een gekleurde hals- en voetring + een metalen ring van het vogeltrekstation te Arnhem. In de Rottige Meenthe nabij Nijetrine zijn op 11 en 12 september j.l. 39 Knobbelswanen eveneens van deze ringen voorzien. Op de gekleurde ringen bevindt zich een letter- en cijfercombinatie welke met een kijker duidelijk zijn af te lezen. Het vangen van de vogels kan hierdoor worden voorkomen.

De ringen werden aangebracht om de zwanen te kunnen volgen tijdens hun omzwervingen buiten het ringgebied.

Wij zouden het op prijs stellen bericht te ontvangen indien de vogels buiten de genoemde gebieden worden waargenomen, met opgave van de letter- en cijfercombinatie. De waarnemingen kunnen worden gezonden aan het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Knobbelswanenonderzoek, Kemperbergerweg 11, Arnhem.